

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

**Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin,
milli adət-ənənələrinin,
elm və mədəniyyətinin təbliği**

Aynur Turan
"Göy Qurşağı" jurnalının
redaktoru

İnsana dili anası öyrədir. Uşaq insana çevrilir. İnsan ömrünün ayrılmaz yol yoldaşı, yaddaş kitabı isə söz olur. İnsan böyük söz təşnəsi olur. Söz arayır, söz axtarır ki, onun ardınca getsin. Dünyanı dərk etsin, özünü tapsın, həyatın min bir sualına cavab versin. Bu böyük axtarışda hər bir azərbaycanlının qarşısına bayatı çıxır, atalar sözləri, nağıllar, qoşma və gəraylılar boylanır. Dədə Qorqud və Füzuli, Vaqif və M. F. Axundov, Mirzə Cəlil və Sabir... bu sözün əbədi yolu kimi onu dünyaya yönəldir. Bu adamların taleyi Azərbaycan dilinin taleyidir. Ömrü yaratdığı şeir, həyatı danışdığı dil qədər olan xoşbəxt sənətkarlardan biri də Gəray Fəzlidir... Gəray Fəzlinin ömrü elə poeziyasının ömrü qəddir. Əbədiyaşar şair ədəbiyyata özünəməxsusluğu ilə iz qoymuş, öz dəstxətti ilə poeziyamıza öz naxışını vurmuşdur...

Hər bir sahədə olduğu kimi, ədəbiyyat da özünəməxsusluğu sevir. Əgər sənin düşüncə və ifadə tərzin yenidirsə, qələmə aldığı mövzu kimsənin yazdığına bənzəmirsə, sən şeir, hekayələrinə öz fikirlərini təbii və ürəyətımlı bir dildə təqdim etməyi bacarmırsansa, yazdıqların oxucu tərəfindən seviləcəkdir...

Şair, nasir, publisist, radio-tele jurnalist G.Fəzli dünyaya payızda göz açsa da, ad gününü baharda qeyd edərdi. Səbəbi aydın idi. Şair 1941-1945-ci illərin bəşər tarixinin ən dəhşətli müharibəsinin iştirakçısı olmuş və bu savaşda dəfələrlə yaralansa da, sağ qalmışdı. Elə bu münasibətlə də qohum-əqrabası, yaxınları, qələm dostları hər il mayın 9-da onun yanında olur, dünyaya yenidən gəlməsini bayram edirdilər.

G.Fəzli 1925-ci il noyabrın 14-də Qax rayonunun İlisu kəndində anadan olmuşdur və İlisu kəndində boya-başa çatmışdır. İl

düşür. Bu "cəbhədən" də qalib çıxmaq üçün özünü səfərbər edir. Yaralı əsgər toparlanmağa özündə güc tapdı. Həyatda yeganə doğması olan bacısını özgə himayəsindən "azad" etdi. Orta təhsilini başa vuraraq Azərbaycan Pedaqoji İnstitutuna (indiki N.Tusi adına Universitet) daxil oldu. Oranı bitirib Qax rayonuna təyinat aldı. Rayonun Güllük orta məktəbində əvvəlcə dil-ədəbiyyat müəllimi işlədi. Bir qədər sonra həmin təhsil ocağına direktor təyin edildi. Soyadı Alimov olan kənd müəllimi atası Fəzli kişinin adını özünə təxəllüs götürdü. Elə həmin illərdə respublika mətbuatında dərc olunan Fəzli imzalı şeirləri oxucular tərəfindən rəğbətlə

Həmin illərdə G.Fəzli nasir kimi də özünü sınaqda. "İldırım dağlar" adlı kəskin süjetli romanının bu sahədə ilk uğuru oldu. Bundan sonra taleyin hökmü ilə Gərayın şəhər həyatı başladı. Onu ötən əsrin 50-ci illərinin sonunda Azərbaycan Radio və Televiziya Komitəsinə işə dəvət etdilər. O, burada nə az, nə çox 40 ilə yaxın, yəni ömrünün sonuna kimi müxtəlif vəzifələrdə işlədi. Bacarıqlı redaktor kimi tanındı. Sözügedən komitədə işlədiyi illər ərzində neçə-neçə telejurnalistin himayədarı oldu, onların püxtələşməsi üçün əlindən gələni əsirgəmədi. Bunun nəticəsi olaraq komitədə Gəraya artıq ustad deyə müraciət edirdilər.

adı xüsusi çəkilir – nasir şair, publisist, televiziya və radio jurnalisti kimi. Gəray müəllim sağlam əqidəli, səmimi, qayğıkeş, prinsiplial, mərd bir insan, vətəndaş idi. 70 illik ömründə Gəray müəllim çox məşhurlar yaradıcılıq yolu keçmiş, şərəfli bir həyat sürmüşdür. 1952-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü olan Onun əsərləri ədəbi ictimaiyyətin, məşhur söz adamlarının diqqətini çəkir, layiqli qiymətini alırdı. S.Vurğun, M.İbrahimov, R.Rza, S.Rüstəm, M.Rahim, B.Vahabzadə onun əsərləri haqqında ölkə mətbuatında müsbət rəylərini bildirmişdilər. G.Fəzlinin şair və yazıçı dostları arasında Qabilin, Ə.Kürçaylının, N.Hə-

Bir Gəray vardı bu dünyada

Dünya Savaşında dəfələrlə ağır yaralansa da, sağ qala bilmişdi. Müharibənin sonuna yaxın sağ qolundan və boğazından ağır yaralanır və bununla məktəb illərində məlahətli səsi ilə ürəkləri fəth edən gəncin tək cə bədənini yox, səsi də gülləbaran edilir.

Müharibədən sonra Azərbaycan Pedaqoji İnstitutuna daxil olur. Soyadı Alimov olan kənd müəllimi, atası Fəzli kişinin adını özünə təxəllüs götürür. 1956-cı ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı cəbhəçi-şairin "Mənim səsim" şeirlər kitabını çap etdi. Çox keçməyir ki, sözügedən kitabdakı "Mənim səsim" şeiri şairin ömrü payının ən ağırlı məqamları haqqında ballada kimi dillərə düşür. Sonralar Xalq şairi N.Həsənzadə G.Fəzli haqqında "İtilmiş səs" adlı poema da yazır...

Onu 1950-ci illərin sonunda Azərbaycan Radio və Televiziya Komitəsinə işə dəvət edirlər. O, burada 40 ilə yaxın, yəni ömrünün sonuna kimi müxtəlif vəzifələrdə işləyir.

G.Fəzli Azərbaycanın dilbər guşələrindən olan Qax rayonunda boya-başa çatmışdı. Orta məktəbin sonuncu sinfində oxuyarkən dava başlayanda onun 17 yaşının tamamına bir neçə ay qalırdı. Gəncliyin romantik dünyası onu həddən artıq duyğulandırdığından müqəddəs yalan deməyə qərar vermişdi. O, rayonun hərbi komissarına yazdığı ərizədə yaşını bir il çoxaltmış və könüllü olaraq əsgərliyə getmək istədiyini bildirmişdi. Beləliklə, hələ gözaltı elədiyi lələyanaqlı bir qıza "sevirəm" kəlməsini deməyə macal tapmamış Gəray anası Nazlı xanımın xeyir-duası ilə birbaşa cəbhəyə gedir. O, hərbi sirlərə də, snayperlik bacarığına da düşmənlə üz-üzə, sənqerlərdə yiyələnir. Dəfələrlə düşmənlə gül-ləsinə tuş gəlir. Müalicə üçün arxa cəbhəyə göndərilir. Yaraları sağalmamış yenidən döyüş meydanına qayıdır. Nəhayət, müharibənin sonuna yaxın sağ qolundan və boğazından ağır yaralanır. Beləliklə, məktəb illərində məlahətli səsi ilə ürəkləri fəth edən gəncin tək cə bədənini yox, səsi də gülləbaran edilir.

Gərayın bədənində salamat yer qalmadığından müharibə sona yetməmiş yarımcın halda ordudan buraxılır. O, anasının vəfat etdiyini, bacısının yadların himayəsində olduğunu görəndə düşmənlə qəlpələrinin sızıldılarını unudur və sanki cəbhədən cəbhəyə

qarşılandı, ədəbi ictimaiyyətin diqqətini çəkdi.

Gərayın boğazını güllə dəlib keçəndə ona elə gəldi ki, düşmənlə bədənini yox, nəğmələrini hədəfə alıb. Hələ uşaqlıqdan onun ən böyük arzusu müğənni olmaqdır. Lakin cəbhəçi-şairin müharibədən sonra yaşadığı illər göstərdi ki, insanın səsi, bədənini yaralansa da, onun könül nəğmələri bu və ya başqa şəkildə üzə çıxmalıdır. Bəli, G.Fəzli zəngin iç dünyasından gələn şeirlərini, əsərlərini kürsülərdən ürəyi istədiyi kimi oxuya bilməsə də, onun sözlərinə yazılmış mahnıları R.Muradova, Ş.Ələkbərova, Z.Xanlarova, Y.Rzazadə kimi korifeylər, H.Hadiyev, T.Vəlizadə və başqa tanınmış sənətkarlar oxudular. Gəray hələ kənd həyatı yaşadığı illərdə nəğməkar şair kimi tanındı. Xalq artisti Z.Xanlarovanın ifasında səslənən bu misralar indi də sevən gənclərin qəlbini titrədir:

**Baxıram arxanca hey gizli-gizli
Sən qəlbi kövrəksən, mən
qəlbi sözlü
Sən ismi-pünhansan, mən
Gəray Fəzli
Mən səni sevmişəm səndən
xəbərsiz
Yaxından xəbərsiz, gəndən
xəbərsiz.**

G.Fəzli Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində gərgin iş qrafiki ilə yüklənməsinə, hər gün iki-üç verilişin efirə, yaxud teleekrana çıxmasına imza atmasına baxmayaraq, yeni-yeni bədii əsərlər ortaya qoymağa da vaxt tapırdı. "Mənim səsim" kitabından sonra "Yeni ünvan" və "Səadətün ünvanı" şeirlər toplularını çap etdirdi, "İldırım dağlar" romanından sonra 4 nəsr əsərinin müəllifi oldu, "portret cizgiləri" seriyasından sənədli povestlər, oçerklər yazdı. Deyilənlə yanaşı, cəbhəçi-yazıçı cəmiyyətdə gündəlik baş verən proseslərə biganə qala bilmirdi, günün ən aktual problemlərinə dair dövrü mətbuatda publisist məqalələri ilə çıxış edirdi.

Şairi yaxından tanıyanlar yaxşı bilirlər ki, o, təmənnəsiz bir ömür yaşamışdır. Onun yeganə güvənc yeri şikəst barmaqlarını döyənək edən qələmi idi. O, gözütoxt adam idi. Həyatında baş verən irili-xırdalı problemləri təmkinlə həll etməyə çalışırdı.

G.Fəzli imzası orta və yaşlı nəslin yaxşı yadıdadır. Böyük Vətən Müharibəsindən salamat çıxmış ziyalılar arasında onun da

sənəzadənin, N.Gəncəlinin, A.Zeynəllinin adlarını çəkmək istərdim.

Azərbaycan Televiziyası və Radiosunun fondunda qorunub saxlanan verilişlərdə tez-tez G.Fəzli poeziyasına müraciət olunur, onun sözlərinə yazılmış mahnılar səslənir.

Sonda Gəray müəllimin həyata, gələcəyə ünvanlanan, onun yaradıcılıq bioqrafiyasının fəlsəfəsini ortaya qoyan misraları oxucuların diqqətinə çatdırmaq istərdim...

**Özüm də siri bilirməm nədir -
Bir dərya etibar bir ümman səbir -
Elə bil tək mənim ürəyimdir...
Səmadır, səhradır, çəmənlik könlüm,
Sevgiyə, sevdəyə vətəndir könlüm...**

Və ya
**Anam ömründə heç şeir yazmayıb,
Ancaq əzəl gündən şairdir anam.
Heç zaman ölçünü, vəzni pozmayıb,
Layladır, nəğmədir, şeirdir anam.**

Şeirlər vardır, yazıldığı gündən dillərə, könlülərə düşən... İllər ötüb keçsə də yaddaşın bir küncündə, dilin ucunda qalan...

(ardı gələn sayımızda)

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur